

TÁRCZA.

ÉVNEGYEDES JELENTÉS A MAGYAR NEMZ. MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZÁGOS KÖNYVTÁRÁNAK ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1905. ÉV UTOLSÓ NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga a lefolyt évnegyedben köteles példányokban 2662 db, ajándék útján 219 db, vétel útján 123 db, csere útján 3 db, áttétel útján 1 db, összesen 3011 db nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenfelül köteles példány czímén beérkezett: gyászjelentés 1542 db, zárszámadás és üzleti jelentés 334 db, egyházi körlevél 74 db, perirat 11 db, hivatalos irat 183 db, műsor 487 db, alapszabály 253 db, szinlap 2704 db, falragasz 1855 db, vegyes 921 db, összesen 8364 db apró nyomtatvány.

Vételre fordított 1201·77 korona, 12·15 Márka és 8·75 frank.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: Bányai Elemér, Baross Gyula Sajókaza (3 db), Bartalos Gyula Eger, M. kir. Belügyminiszterium (5 db), Bergh Ferencz, Biblioteca nacional Habana, Borsod-Miskolczi Közművelődési Egyesület Miskolcz, Bosnyák-Herczegovinai országos kormány Bécs, Braunmüller W., Budapest székesfőváros polgármestere, Budapest székesfőváros statisztikai hivatala (4 db), Csáthy Ferencz Debreczen, Délmagyarországi tört. és régészeti múzeum-társulat Temesvár, Del Prato Alberto Parma, Dunántúli ág. h. ev. püspök Pápa (3 db), Éber László, Éble Gábor, Emich Gusztáv, Erdélyi Pál Kolozsvár, Fejérpataky László (2 db), Földművelésügyi m. kir. miniszterium, Fraknoi Vilmos (2 db), Ghyczy Béla, Grillming Ferenczné (15 db), Gyöngyössy László Bártfa, Havass Rezső, Horváth Géza, Isoz Kálmán (2 db), Kais. Akademie der Wissenschaften Wien (2 db), Kereszty István (9 db), Kir. József-műegyetem rektora (2 db), Kir. magyar tudományegyetem bölcsészeti

kara (54 db), Komjáthy Vidor, Leszlényi Imre (7 db), Mágócsy-Dietz Sándor, M. kir. állatorvosi főiskola (2 db), M. kir. állami számvevőszék elnöke, M. kir. központi statisztikai hivatal, M. kir. orsz. meteorológiai s földmérési intézet (2 db), Magyar Tud. Akadémia (7 db), Márki Sándor Kolozsvár (3 db), Marosi Arnold Pécs, Mattyasovszky Kasszián Pannonhalma, Ministero del Publ. istruzione Roma, Ministre de l'industrie et travail Bruxelles, Múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelősége, Nagybányai múzeum-egyesület, Nordisca Museet Stockholm, Önképző-kör szerk. Zalatna, Paur Ödön Veszprém, Peabody Institute Baltimore, Public library of Victoria Melbourne, Rácz Géza (2 db), S. Rátky Sándorné Porrog (2 db), Réthy Antal (7 db), Roth Gyula New-York, Statist. Central-Commission Wien (8 db), Svaiczter Ilka Nagybánya (3 db), Szádeczky Lajos Kolozsvár, Szalay Imre (3 db), Szontagh Jenő Szolnok, The Huntesian Museum Glasgow, Turopolje nemes község Zágráb, Weinwurm Antal (24 db), Wieländer Michael Wien.

Nevezetesebb szerzemények: Mátyás Flórián hagyatékából csere útján: 1. Sylvester János, Uj testamentum magyar nyelven. Sárvár, 1541. 2. Breviarium secundum usum . . . ecclesiae Strigoniensis. Venetiis, 1519.

A könyvtár helyiségeiben a lefolyt negyedévben 13,995 egyén 32,018 kötet nyomtatványt használt; kölcsönzés útján pedig 637 egyén 1021 kötetet.

A lefolyt évnegyedben 1607 munka osztályoztatott, melyekről összesen 2136 czédula készült. Kötés alá készítettett 487 munka 651 kötetben.

A köteles példányok átvételére berendezett helyiségbe ezen idő alatt 479 csomag érkezett; ugyaninnen 646 levél expediatatott, a miből 71 reklamálás volt. Az 1897 : XLI. t.-cz. intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosok ellen peres eljárás megindítása 15 esetben kéretett.

Az egész év folyamán indított peres eljárások eredményeként pénzbüntetés és kártérítés fejében 29 esetben 390.09 korona folyt be.

A Széchényi országos könyvtár állandó kiállításának az 1905. év folyamán 339 látogatója volt.

A július és augusztus hónapokban megtartott revízió eredményeként felemlíthetjük, hogy a 205,171 darab szakosztályozott munkából 1673 hiányzott, vagyis 0.81 százalék. Ez azonban még nem végleges eredmény, mert a hiányok pótlására irányuló kutatások, kiigazítások annak megállapítása végett, hogy pl. a hiányzónak feltüntetett munka nem szerepel-e tévesen a czédulán vagy repertoriumban, a mennyiben talán áttétetett a Múzeum más osztályába stb. még mindig nem nyertek befejezést.

II.

A *kézirattár* ajándék útján 4 kötet kézirattal, 35 darab irodalmi levéllel és 4 darab irodalmi analectával, letéteményezés útján 1 kötet kézirattal, vétel útján 7 középkori és 2 újabbkori kézirattal, tehát összesen 53 darab kézirattal gyarapodott.

Vételre összesen 20,020 korona fordítottatott, mely összegből 20,000 koronán Emich Gusztáv gyűjteményének hét kiválóan becses kódexe vásároltatott meg. E kódexek közt szerepel az az irodalmilag már általánosan ismert »Commentum Rhetoricorum Victorini« című *Corvin-kódex*, melyet a szerencsés kezű gyűjtőnek a berlini könyvpiaczon sikerült felfedezni és megszerezni. Mátyás király könyvtárának történetére vet világot az a másik kódex is, melyet Jurriano Antal velencei követ másolt s részben mással másoltatott le Budán 1513-ban és 1514-ben. Magyar vonatkozásánál fogva becses továbbá egy a XV. század derekán másolt »Breviarium hungaricum«, a »Libro della beata Margarita figliola de re de Ongaria« című XV. századi olasz nyelvű papirkódex és az Aeneas Sylvius beszédjeit tartalmazó XV. századi latin nyelvű papirkódex. Végül két kódexet az tesz magyar szempontból még érdekessé, hogy Capistran János két latin művét tartalmazza. A negyedévi gyarapodás újabbkori darabjai közül kiemelendő »A' szakács-mesterség rövid leírása« a XVI. századból, az 1773-iki varasdi gyűlés diariuma és Somogy vmnek Szokolay Dániel által összegyűjtött 1710—1806. évi statútumai. Az irodalmi levelestárat ezuttal néhai Ráth György levelezése gyarapította gróf Apponyi György, gróf Andrassy György, gróf Keglevich, Horváth Boldizsár, Ipolyi Arnold, Majláth György országbíró, Zumbusch bécsi szobrász és mások leveleivel.

A negyedévi szerzemények feldolgozásán kívül befejeztetett az irodalmi analecták gyűjteményének lajstromozása s megkezdetett a nagyterjedelmű Pulszky-féle levelesgyűjtemény rendezése, továbbá revideáltatott a *kézirattár* egész anyaga.

Az évnegyed folyamán 4 esetben kikölcseztetett 12 kézirat és 1 irodalmi levél, 123 kutató pedig 165 kéziratot és 5511 irodalmi levelet használt.

III.

A *hírlaptár* gyarapodása: köteles példányok útján 144 évfolyam, 29,462 szám (ebből 13,443 szám nem nyomdai kimutatással érkezett, hanem számonként), áttétel útján (a könyvosztálytól) 2 évf. 249 sz., vásárlás útján 18 évf. 905 szám (114·80 kor. összegben); összesen tehát 164 évfolyam, 30,661 szám.

A könyvtárban 1454 olvasó 3124 kötetet, a könyvtáron kívül 21 olvasó 59 kötet hírlapot használt, összesen 1475 olvasó 3183 kötetet.

Czédulázatatott 18 új hirlap, ezekkel együtt 497 évfolyam. Átnézetett 144 évf. 16,003 szám. Bekötötett 264 db.

A köteles példányok, melyek a nyomdai kimutatással (csomagokban) beérkeztek, a gyarapodási naplóba irattak és a nyilvántartási lapokra vezettettek; ezeken kívül a számokban beérkezett hirlapok is összegezve hetenként beirattak, betürendbe osztályoztattak és elhelyeztettek. A csomagküldeményekből hiányzó hirlapszámok azonnal reklamáltattak, s ezek is följegyeztettek.

IV.

A *levéltári* osztály a lefolyt évnegyedben ajándék útján 276 db, vétel útján 27 db, a nyomtatványi osztályból áttétel útján 1598 db gyászjelentéssel gyarapodott, letétemény útján kiegészítést nyert a gróf Széchényi család levéltára 1 dbbal, a Szirmay család levéltára 1 dbbal, úgy hogy a levéltár összesen 1903 dbbal gyarapodott.

Vételre fordítottatott 425 korona 60 fillér.

Ajándékaikkal Emich Gusztáv, Medgyesi Ferencz, Miticzky Gyula, Nagy Lajos, a nagybányai múzeum-egyesület, Sárközy Imre, dr. Schönherr Gyula múzeumi igazgató-őr és Weinwurm Antal járultak az osztály gyarapításához. A néhai Svaiczter Ilka hagyatékából származó iratok pedig dr. Schönherr Gyula igazgató-őr közvetítésével jutottak a levéltár birtokába. Letétemény útján gróf Széchényi Sándor, Karsa Ferencz és Kölcsei Kende Péter járultak az osztály anyagának gyarapodásához, utóbbi a Kende család czeke-helmecezi ágának iratait helyezte el letéteménybe a családi levéltár kiegészítése céljából.

A törzsanyag gyarapodásából 4 db eredeti és 1 másolat esik a középkori iratok, 1877 db az újabbkori iratok, 8 db a nemesi iratok és 11 db a fényképmásolatok csoportjára.

A nemesi iratok csoportja a következő darabokkal gyarapodott: 1. 1607. május 10. Prága. II. Rudolf czimereslevele Szőlcséni Mihály részére. 2. 1662. február 15. Bécs. I. Lipót király czimereslevele Váraljai János részére. 3. 1675 április 20. Bécs. I. Lipót czimereslevele Carina Sándor részére. 4. 1700. szeptember 17. Ebersdorff vára. I. Lipót czimereslevele Solymossy János részére. 5. 1700. november 24. Heves és Külső-Szolnok vármegyék bizonyáglevele a Solymossy család czimereslevelének kihirdetéséről. 6. 1747. január 2. Bécs. Mária Terézia czimereslevele Loncharich György részére. 7. 1818. augusztus 29. Zengg városának egy kiadványa a Carina család nemességének ügyében. 8. 1819. szeptember 29. Zengg városának bizonyítványa a Carina család nemességéről.

Az osztály helyiségeiben 173 kutató 26864 dbot használt; külső használatra kikölcsönözött 12 térítvényen 382 db irat.

A törzsanyag új szaporulatának feldolgozásán kívül tovább folytattatott a Kossuth-iratok jegyzékének összeállítása, befejeztetett a Zerdahelyi család iratainak rendezése és folytattatott a köteles példányú gyászjelentések feldolgozása és beosztása a Szent-Ivány-féle gyűjteménybe. Rendeztetett és felállított a Zathureczky család levéltára, mely 4 db középkori oklevélmásolatot, 4 db XVI., 147 db XVII., 1072 db XVIII., 276 db XIX. századi iratot, 12 db levéltári lajstromot és iratjegyzéket, 7 db genealogiai táblát, 6 db rajzot, összesen tehát 1528 db iratot foglal magában, ezek között a Hancsovsky családnak 1718-ból származó czímereslevelét. A letéteményezett családi levéltárakról egy külön letéti napló nyitott, melybe az eddig letéteményezett családi levéltárak bevezettek. Folyamatban van végül a Bogyay, Kruplanicz és Kende családok levéltárának rendezése.